

مقایسه میزان رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی با سایر دانشگاه‌ها

دکتر نجلا حریری^۱

چکیده: پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها و مقایسه این رضایت میان آنها انجام گرفته است. روش پژوهش، پیمایشی از نوع تحلیلی است و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه است. جامعه پژوهش از ۷۳۰ کتابدار (۲۰۶ کتابدار کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و ۵۲۴ کتابدار کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها) تشکیل شده است. براساس یافته‌های پژوهش، رضایت شغلی در هر ۲ جامعه مورد مقایسه، اندکی پایین‌تر از حد متوسط است و مقایسه میانگین‌ها تفاوت معنی‌داری بین رضایت شغلی کتابداران ۲ جامعه مورد مقایسه نشان نمی‌دهد. بیشترین رضایت کتابداران در هر ۲ جامعه مورد مطالعه، به متغیر خدمت به جامعه و کمترین رضایت به متغیر مزایای شغلی مربوط می‌شود و تنها از بُعد شرایط فیزیکی و رفاهی، رضایت کتابداران دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به نحو معنی‌داری بیش از کتابداران دانشگاه آزاد اسلامی است. در خاتمه با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهایی برای افزایش رضایت شغلی کتابداران هر ۲ جامعه مورد مقایسه ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: رضایت شغلی، کتابداران، دانشگاه آزاد، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، مراکز استان‌ها

مقدمه

دستیابی به اهداف سازمان‌ها تا حد زیادی در گرو به کارگیری درست ظرفیت نیروی انسانی است. این امر در سازمان‌های خدماتی مانند کتابخانه‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار است و کارآمدی و اثربخشی این گونه سازمان‌ها پیوند نزدیکی با چگونگی ارائه خدمات از سوی کارکنان دارد. پژوهشگرانی که در زمینه رفتار

کتابخانه‌های دانشگاهی شریان‌های حیاتی کانون‌های آموزشی-پژوهشی جوامع، از اهمیت علمی و فرهنگی ویژه‌ای برخوردارند و کارکرد بهینه و بهره‌وری بیشتر این نهادها، دستیابی به اهداف علمی و فرهنگی جوامع را تسهیل می‌کند. از سوی دیگر نقش نیروی انسانی در سازمان‌ها که از دهه ۱۹۳۰ به آن توجه شده است، تا بدان حد بنیادین و تعیین‌کننده است که به نظر می‌رسد

^۱عضو هیأت علمی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

سازمانی تحقیق می‌کنند، طی پژوهشی‌های

نقش نیروی انسانی در سازمان‌ها که از دهه ۱۹۳۰ به آن توجه شده است، تا بدین حد بنیادین و تعیین کننده است که به نظر می‌رسد دستیابی به اهداف سازمان‌ها تا حد زیادی در گرو به کارگیری درست ظرفیت نیروی انسانی است.

متعددی به مطالعه عوامل مؤثر در عملکرد شغلی و تجزیه و تحلیل این عوامل پرداخته‌اند. مرور یافته‌های آنها ما را به این نتیجه می‌رساند که میان نگرش افراد نسبت به شغل خود و عملکرد شغلی آنها رابطه وجود دارد. یکی از مهم‌ترین ابعاد این نگرش، رضایت شغلی است (۳۰۲:۲۳)

نظر به اهمیتی که خشنودی، آرامش و امنیت کارکنان در بازدهی مطلوب خدمات آنها دارد و با توجه به اینکه کتابخانه‌های دانشگاهی ایران نقش تعیین کننده‌ای در کیفیت آموزش و پژوهش کشور ایفا می‌کنند، پژوهش در زمینه نگرش کارکنان این کتابخانه‌ها دربارهٔ وجوه گوناگون شغلی خود، اهمیت و ضرورتی خاص دارد. روشن است که یافته‌های این گونه پژوهش‌ها، روشنگر نکاتی خواهد بود که در صورت توجه مسئولان، مسیر بهبود خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی و به تبع آن مسیر توسعه آموزش و پژوهش رادر کشور هموار خواهد ساخت.

تعریف مسئله

کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با ارائه خدمات به خیل انبوهی از دانشجویان و پژوهشگران، رسالت عظیمی در توسعه علمی، اجتماعی و فرهنگی کشور بردوش دارند و عامل انسانی یکی از عوامل بنیادین است که این کتابخانه‌ها با تکیه بر آن در مسیر ناهموار توسعه علمی و فرهنگی کشور گام بر می‌دارند. پژوهش‌های انجام شده دربارهٔ نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها، بیانگر این نکته است که رضایت شغلی کتابداران بر کیفیت خدمات آنها اثر می‌گذارد (۹:۴). اطلاع از چگونگی نگرش کتابداران به شغل خود و میزان خشنودی آنها از وجوه مختلف حرفه‌ای که به آن اشتغال دارند، می‌تواند مسئولان رادر اتخاذ تدابیر لازم برای بهبود شرایط کار در کتابخانه‌ها و در نتیجه افزایش رضایت شغلی کتابداران و بهره‌وری بیشتر خدمات آنها یاری کند. از آنجا که به استناد پژوهش‌های متعدد از جمله پژوهش دوالیا^۲ (۱۹۷۹)، بنگستون و شیلدز^۳ (۱۹۸۱)، کرتیز و اگدن^۴ (۱۹۹۰)، سوا سدیزون^۵ (۱۹۸۹)، رودریگز^۶ (۱۹۹۱)، نکر ووم^۷ (۱۹۹۲) و کازلوسکاس^۸ (۱۹۹۳) رضایت شغلی با عوامل مختلف سازمانی ارتباط دارد، پژوهش حاضر بر آن است که این مقوله مهم رادر ۲ محیط سازمانی متفاوت، یعنی ۲ نظام دانشگاهی معتبر ایران، دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بررسی و مقایسه کند. انجام این پژوهش تطبیقی می‌تواند علاوه بر روشن کردن میزان رضایت شغلی کتابداران، رابطه آن را با متغیرهای مختلف سازمانی

2. D'Elia
3. Bengston, Shields
4. Kreitz, ogden
5. Swasdison
6. Rodriguez
7. Nkereuwem
8. Kazlauskas

کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم و تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر ماهیت کار تفاوت معنی داری وجود ندارد.

۳. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر سرپرستی، مدیریت تفاوت معنی داری وجود دارد.

۴. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر روابط انسانی تفاوت معنی داری وجود دارد.

۵. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر امنیت شغلی تفاوت معنی داری وجود دارد.

۶. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر موقعیت اجتماعی تفاوت معنی داری وجود دارد.

۷. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر علمی و سازمانی تفاوت معنی داری وجود دارد.

۸. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز

بررسی کند. چنین یافته‌هایی در صورت پیگیری و توجه مسئولان، راهگشای اقداماتی مفید برای ارتقاء رضایت شغلی کتابداران و بهره‌وری بیشتر نیروی انسانی کتابخانه‌ها در هر ۲ نظام دانشگاهی خواهد بود (۱۰:۲۲۸-۲۰۹:۹۲-۸۸:۹۳:۱۵:۲۹۷-۳۱۷:۲۴:۱۹:۲۲:۲۵۳:۱۴:۲۶۱).

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش تعیین میزان رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها و مقایسه رضایت شغلی این ۲ گروه کتابداران است.

اهداف ویژه پژوهش عبارت است از:

۱. تعیین میزان رضایت کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها برحسب هر یک از متغیرهای رضایت شغلی؛

۲. تعیین میزان رضایت کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها برحسب هر یک از ابعاد رضایت شغلی.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌هایی که در این پژوهش به آزمون نهاده شده‌اند، عبارت است از:

۱. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها تفاوت معنی داری وجود دارد.

۲. بین میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در

کتابخانه‌های مرکزی ۲ مجموعه دانشگاهی مورد مقایسه خدمت می‌کنند.

- متغیرهای رضایت شغلی: در این پژوهش ۳۰ متغیر رضایت شغلی در قالب ۳۰ سؤال مطرح شده در پرسشنامه رضایت شغلی، مطالعه شده است. مبنای انتخاب این متغیرها مطالعه عمیق متون و منابع و بررسی دقیق پژوهش‌های انجام شده در مورد رضایت شغلی بوده است. این متغیرها که در بیشتر پژوهش‌های معتبر رضایت شغلی کتابداران مدنظر بوده‌اند و در این پژوهش نیز به عنوان متغیرهای اصلی رضایت شغلی در نظر گرفته شده‌اند عبارتند از:

۱. تنوع: گوناگونی وظایف در خدمت‌مطلوب به گونه‌ای که شغل حالت یکنواختی نداشته باشد.

۲. استقلال: داشتن آزادی علمی در خدمت‌مطلوب و عدم وابستگی دست و پاگیر وظایف حرفه‌ای با وظایف دیگر کارکنان.

۳. به‌کارگیری توانایی‌ها: احساس اینکه شغل فرد این امکان را به وی می‌دهد که از مجموعه توانمندی‌های خود به‌طور مطلوب استفاده کند.

۴. موقعیت: این که شغل فرد موجب احساس کمال و موفقیت در وی است.

۵. مسئولیت: این احساس که ماهیت کار به گونه‌ای است که در اجرای آن امکان استفاده از قضاوت‌های شخصی و پذیرش مسئولیت وجود دارد.

۶. خدمت به جامعه: احساس مفید بودن برای دیگران و امکان یاری رساندن به جامعه.

۷. چالش و رقابت: پویا بودن کار به گونه‌ای که انگیزه تحرک و پیشی گرفتن از دیگران را به صورتی سالم و رضایت‌بخش فراهم آورد.

۸. شرایط فیزیکی مربوط به ماهیت کار: میزان رضایت‌بخش بودن وضعیت کار از نظر قرار گرفتن در شرایط فیزیکی خاص مانند سرپا بودن، بلند کردن اشیاء

استان‌ها از نظر شرایط فیزیکی و رفاهی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۹. بین‌میانگین رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از نظر جبران مادی خدمات تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

تعاریف مفهومی و عملیاتی

- رضایت شغلی: رضایت شغلی از نظر مفهومی، احساسات مثبت و منفی، نظرات و نگرش‌های کارکنان را نسبت به شغلشان نشان می‌دهد و عکس‌العمل‌های شناختی، ادراکی و ارزش‌افزاد را در این باره در برمی‌گیرد و به‌طور کلی مجموع احساسات کارکنان نسبت به کاری است که انجام می‌دهند (۷۴:۱۸). در این پژوهش از نظر عملیاتی، مجموع نمرات به دست آمده از سوالات سی‌گانه پرسشنامه رضایت شغلی (مجموع ارزش‌های عددی ۳۰ متغیر) شاخص رضایت شغلی کارکنان است که از طریق سنجش تفصیلی به دست می‌آید.

- رضایت کلی شغلی: در این پژوهش برای سنجش رضایت شغلی، علاوه بر شاخص رضایت شغلی که از طریق سنجش تفصیلی به دست می‌آید و به آن اشاره خواهد شد، شاخص دیگری نیز به نام رضایت کلی شغلی محاسبه شده است. این شاخص از طریق سنجش کلی یعنی تنها با پرسیدن یک سؤال کلی (به‌طور کلی و رویه هم‌رفته از شغل خود تا چه حد رضایت دارید) به دست می‌آید و برای کنترل شاخص تفصیلی، همبستگی آن با شاخص تفصیلی محاسبه شده است.

- کتابداران: همه کارکنانی که با داشتن حداقل مدرک دیپلم، صرف نظر از نوع استخدام (اعم از رسمی، پیمانی، قراردادی و روزمزد) در بخش‌های مختلف

- سنگین، خستگی چشمی و جز آن.
۹. **وظایف محوله:** محول کردن وظایف از سوی مدیریت با در نظر گرفتن تخصص و تجربه فرد.
۱۰. **حجم کار:** بارکاری وظایف شغلی از نظر کیفیت.
۱۱. **قدردانی:** قدرشناسی سرپرستی یا مدیریت بلافصل، در صورت انجام شایسته کارها از سوی کتابداران.
۱۲. **پشتیبانی از تحقیق و تألیف:** حمایت سرپرستی یا مدیریت بلافصل از فعالیت های پژوهشی و تألیفی کتابداران.
۱۳. **مشارکت در تصمیم گیری ها:** استفاده از نظرات کتابداران و شرکت دادن آنها در تصمیم گیری های مربوط به اداره امور.
۱۴. **رابطه با سرپرستی یا مدیریت:** رابطه دو جانبه میان کارکنان و مدیریت بلافصل آنها، در مورد سرپرستان و مدیران نیز رابطه بارده های بالاتر مدیریتی آنها مدنظر است.
۱۵. **رابطه با همکاران:** نحوه برخورد میان همکاران در محیط کار.
۱۶. **همیاری گروهی:** روحیه همکاری و همیاری میان کارکنان و تشریک مساعی آنها در اجرای امور شغلی.
۱۷. **رابطه با دانشجویان:** ارتباط متقابل دانشجویان استفاده کننده از کتابخانه و کارکنان کتابخانه.
۱۸. **رابطه با اعضای هیئت علمی:** ارتباط متقابل اعضای هیئت علمی استفاده کننده از کتابخانه و کارکنان کتابخانه.
۱۹. **امنیت:** اطمینان فرد از اینکه شغل خود را بدون دلیل موجه از دست نخواهد داد.
۲۰. **تأمین آینده:** امکاناتی که برای تأمین آینده شغلی کارکنان وجود دارد مانند بیمه، بازنشستگی و جز آن.
۲۱. **جایگاه شغلی در جامعه:** موقعیت اجتماعی شغل و اهمیتی که دیگران به آن می دهند.
۲۲. **جایگاه کتابخانه در نظام دانشگاهی:** موقعیت کتابخانه در دانشگاه و اهمیتی که نظام آموزشی دانشگاه برای کتابخانه قائل است.
۲۳. **آموزش مستمر:** فرصت هایی که کتابخانه یا دانشگاه برای ارتقاء سطح دانش کارکنان کتابخانه فراهم می کند مانند کارگاه های آموزشی، همایش ها، دوره های کوتاه مدت و جز آن.
۲۴. **فرصت های ادامه تحصیل:** نحوه برخورد کتابخانه با دانشگاه با فرصت هایی که برای ادامه تحصیل کارکنان کتابخانه پیش می آید.
۲۵. **رشد فکری:** فراهم بودن شرایط برای ارتقاء سطح اندیشه و وسعت بخشیدن به دیدگاه های فکری و علمی کارکنان.
۲۶. **ارتقاء شغلی:** ترقی از نظر موقعیت سازمانی مانند ارتقاء گروه و پایه و پست سازمانی و جز آن.
۲۷. **شرایط فیزیکی محیط کار:** وضعیت کلی محل کار مانند نور، صدا، تهویه، تجهیزات بهداشتی و جز آن.
۲۸. **امکانات رفاهی:** امکانات ایاب و ذهاب، غذاخوری، مهد کودک و جز آن که برای تاءمین رفاه کارکنان در محیط کار ایجاد می شود.
۲۹. **حقوق:** میزان مبلغ دریافتی ثابتی که کارکنان در ازای یک ماه کار دریافت می کنند.
۳۰. **مزایای شغلی:** دریافتی های غیر ثابت کارکنان مانند اضافه کار، پاداش، کارانه و جز آن.
- **ابعاد رضایت شغلی:** همان طور که در برخی از مقیاس های متداول رضایت شغلی معمول است، در این پژوهش نیز با در کنار هم قرار دادن متغیرهایی که در مجموع به مقوله خاصی اشاره دارند، ابعاد رضایت شغلی بررسی شده است. مبنای این مقوله بندی نیز همان طور که در مورد متغیرهای رضایت شغلی بیان شد، بررسی عمیق متون و منابع و پژوهش های معتبر انجام شده در زمینه رضایت شغلی بوده است.

۸. جبران مادی خدمات: متغیرهای شماره ۲۹ و ۳۰ یعنی حقوق و مزایای شغلی بر روی هم به بُعد جبران مادی خدمات اشاره دارند.

پیشینه پژوهش

تاریخچه پژوهش‌های رضایت شغلی در حوزه تجارت و صنعت به دهه ۱۹۳۰ برمی‌گردد، اما در حوزه کتابخانه‌ها، مطالعات رضایت شغلی ۴۰ سال پس از آن تاریخ یعنی از دهه ۱۹۷۰ آغاز شده است (۳۱۳:۲-۳۲۰) و در همین مدتی که از آغاز این گونه مطالعات در کتابداری می‌گذرد، به دلیل اهمیت مسئله، پژوهش‌های متعدد و وسیعی در این زمینه در خارج از ایران انجام گرفته است. در ایران نیز موضوع رضایت شغلی مورد توجه برخی سازمان‌هاست و، پژوهش‌هایی در آن باره انجام شده است؛ اما سهم کتابخانه‌ها و کتابداران از این پژوهش‌ها بسیار اندک است و شمار پژوهش‌های مربوط به رضایت شغلی کتابداران ایران از انگلستان دست تجاوز نمی‌کند. از جمله پژوهش‌های انجام شده در ایران می‌توان به پژوهشی اشاره کرد که در سال ۱۳۷۴ در مورد رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های تخصصی شهر تهران انجام گرفت. یافته‌ها حاکی از این بود که بیش از ۵۰ درصد از کتابداران کتابخانه‌های تخصصی شهر تهران از شغل خود رضایت دارند. از نظر وجوه گوناگون رضایت شغلی، بیشترین میزان رضایت مربوط به برخورد اخلاقی مدیر با کارکنان، ارتباط متقابل کاری بین همکاران و تشریک مساعی بین کارکنان بود. براساس یافته‌های پژوهش، درصد اندکی از کتابداران (۱۸ درصد) از محیط فیزیکی کار و میزان حقوق خود رضایت داشتند (۲). عوامل انگیزشی، بهداشتی کارکنان کتابخانه‌های دانشگاهی براساس نظریه دو عاملی هرزبرگ در سال ۱۳۷۶ در جامعه کتابداران دانشگاهی تهران، بررسی شد.

۸. بُعد رضایت شغلی که در این پژوهش بررسی شده‌اند، عبارت است از:

۱. ماهیت کار: مجموعه متغیرهای شماره ۸ تا ۸ شامل تنوع، استقلال، به کارگیری توانایی‌ها، موفقیت، مسئولیت، خدمت به جامعه، چالش و رقابت، و شرایط فیزیکی مربوط به ماهیت کار، بُعدی از رضایت شغلی را نشان می‌دهند که به ماهیت کار تعبیر می‌شود و غرض از آن عوامل ذاتی و درونی مربوط به نفس کار بدون دخالت عوامل بیرونی است.

۲. سرپرستی - مدیریت: متغیرهای شماره ۹ تا ۱۳ شامل وظایف محوله، حجم کار، قدردانی، پشتیبانی از تحقیق و تالیف و مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها در کنار هم، بُعد سرپرستی - مدیریت را تشکیل می‌دهند.

۳. روابط انسانی: مجموع متغیرهای شماره ۱۴ تا ۱۸ یعنی رابطه با سرپرستی و مدیریت، رابطه با همکاران، همیاری گروهی، رابطه با دانشجویان و رابطه با اعضای هیئت علمی، نشانگر بُعد روابط انسانی در رضایت شغلی است.

۴. امنیت شغلی: متغیرهای شماره ۱۹ و ۲۰ شامل امنیت و تاءمین آینده در کنار هم، بُعد امنیت شغلی را در این پژوهش منعکس می‌کنند.

۵. موقعیت اجتماعی: متغیرهای شماره ۲۱ و ۲۲ یعنی جایگاه در جامعه و جایگاه در نظام دانشگاهی، بر روی هم بُعد اجتماعی را در این پژوهش تشکیل می‌دهند.

۶. پیشرفت علمی و سازمانی: مجموع متغیرهای شماره ۲۳ تا ۲۶ شامل آموزش مستمر، فرصت‌های ادامه تحصیل، رشد فکری و ارتقاء شغلی اشاره به بُعد پیشرفت علمی و سازمانی دارند.

۷. شرایط فیزیکی و رفاهی: ۲ متغیر شماره ۲۷ و ۲۸ یعنی شرایط فیزیکی محیط کار و امکانات رفاهی، منعکس‌کننده شرایط فیزیکی و رفاهی در سنجش رضایت شغلی هستند.

بود که ۶۸ درصد از کتابداران از شغل خود رضایت ندارند و بیشتر آنها از رابطه با مدیریت و رابطه با همکاران و نیز ارتباط خود با زیردستان احساس عدم رضایت می کنند (۱۶: ۸۴-۹۲). در ایالات متحده رضایت شغلی کتابداران موضوع مطالعات متعددی بوده است که از آن جمله پژوهشی ملی است که براساس یافته های آن، عامل کلیدی پیش بینی کننده رضایت شغلی کتابداران دانشگاهی، احساس مشارکت، بالا بودن حقوق و مزایا و داشتن درجه هیئت علمی بود. در این پژوهش، کتابداران بیشترین رضایت را از متغیر رابطه با استفاده کنندگان کتابخانه و رابطه با همکاران ابراز داشتند (۱۳: ۲۵۵-۲۶۹). در کانادا نیز نتایج یک پژوهش وسیع ملی نشان داد که بیشترین رضایت کتابداران مربوط به رابطه آنها با مراجعان کتابخانه است. مزایا و فرصت استفاده از قضاوت شخصی و رابطه با همکاران نیز از عوامل رضایت کتابداران محسوب می شد (۱۷: ۳۱-۴۷).

جامعه پژوهش

جامعه پژوهش حاضر شامل ۲ گروه زیر است:

- کتابداران شاغل در کتابخانه های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واقع در مراکز استان ها (شامل ۳۲ واحد دانشگاهی)؛
- کتابداران شاغل در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها (شامل ۴۱ دانشگاه).

روش پژوهش، گردآوری و تجزیه و تحلیل داده ها

روش پژوهش حاضر پیمایشی. تحلیلی است و گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه انجام گرفته

از میان عوامل انگیزشی، رشد فردی، شناخت و قدردانی، و پیشرفت شغلی موجب عدم رضایت کتابداران بود و از میان عوامل بهداشتی، حقوق و دستمزد، شرایط محیط کار و رابطه با رؤسا و همکاران از عوامل نارضایتی محسوب می شد (۳). در کرج نیز رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های تخصصی و دانشگاهی (دولتی) در سال ۱۳۷۸ مطالعه شد. یافته های پژوهش نشان داد که در مجموع ۵۰ درصد از کتابداران از شغل خود رضایت دارند و رضایت کتابداران از امکانات مادی، رفاهی و بهداشتی، امکانات آموزشی و ارتقاء شغلی و نیز امنیت شغلی در حدی پایین تر از متوسط قرار دارد (۱). در پژوهش دیگری که در زمینه رضایت شغلی کتابداران برخی دانشگاه های تهران انجام گرفت، رضایت شغلی با میزان حقوق و نیز امنیت شغلی دارای رابطه معنی دار بود (۵). در خارج از ایران، همان طور که پیشتر اشاره شد، پژوهش های انجام شده در مورد رضایت شغلی کتابداران، بسیار متعدد است و در اینجا تنها می توان به گزیده ای از آنها اشاره کرد که از آن جمله پژوهش نزوتا در نیجریه است که در سطح ملی با همکاری ۳۴۲ کتابدار انجام گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که کتابداران از حقوق و مزایای دریافتی، محیط فیزیکی کار و امکانات و فرصت های پیشرفت رضایت اندکی دارند و بیشترین رضایت آنها مربوط به متغیرهای استقلال، فعالیت و امنیت شغلی است (۲۰: ۱۶۱-۱۷۳). در یک مطالعه دیگر در نیجریه یافته ها نشان داد که کتابداران در عین حال که از برخی جنبه های شغلی مانند رفتار مدیران و اهمیتی که دیگران برای کار آنها قائل هستند و نیز از توجه و قدردانی مراجعان خود راضی هستند، از حقوق و درآمد و شرایط کاری خود و کم بودن فرصت مشارکت در تصمیم گیری ها و عدم امکان رشد و شکوفایی استعداد های خویش، رضایت ندارند (۱۱: ۴۱-۴۷). در هندوستان نیز، یافته های پژوهشی که در ایالت مینیور انجام گرفت، حاکی از این

یافته‌های پژوهش

تعداد پاسخ دهندگان به پرسشنامه هادر دانشگاه آزاد اسلامی ۲۰۶ نفر (با نرخ پاسخگویی ۷۹/۵۳) و در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۵۲۴ نفر (با نرخ پاسخگویی ۶۵/۵۸) است. شاخص‌های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران با استفاده از سنجش تفصیلی، چنان‌که در روش پژوهش توضیح داده شد، محاسبه شد که نتایج حاصل در جدول ۱ ملاحظه می‌شود.

جدول ۱. شاخص‌های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها

رضایت شغلی دانشگاه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
آزاد اسلامی	۲۰۶	۸۹/۷۳	۱۴/۸۶
تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۵۲۴	۸۹/۸۸	۱۵/۴۸

همان‌طور که جدول نشان می‌دهد، میانگین رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی ۸۹/۷۳ و میانگین رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۸۹/۸۸ است. با توجه به اینکه رضایت متوسط در این پژوهش می‌توانست ۹۰ باشد، ملاحظه می‌شود که رضایت شغلی کتابداران در هر ۲ جامعه تحت مقایسه نزدیک به حد متوسط است. برای آزمون فرضیه شماره ۱ پژوهش از آزمون t در سطح ۵ درصد $a =$ استفاده شده که نتایج آن در جدول شماره ۲ آمده است.

است. پرسشنامه رضایت شغلی با انجام مطالعات مفصل بر روی مقیاس‌های متداول رضایت شغلی و پرسشنامه‌های مورد استفاده در پژوهش‌های معتبر خارج از ایران و نیز استفاده از اطلاعات حاصل از مصاحبه‌های عمیق با شماری از کتابداران و مطالعه مبانی نظری نگرش‌های شغلی و رضایت از کار، تهیه شد و پس از طی مراحل تأیید اعتبار صوری^{۱۰} و محتوایی^{۱۱}، از نظر پایایی نیز با اجرای ۲ مطالعه مقدماتی و با محاسبه میانگین همبستگی جزء-کل^{۱۲}، با آلفای گرونباخ ۸۷ درصد تأیید شد. در این پرسشنامه که از نوع لیکرت است برای سوالات مطرح شده، پاسخ‌های درجه بندی شده‌ای طراحی شده است که میزان رضایت را از بسیار کم تا بسیار زیاد در ۵ درجه با ارزش‌های عددی ۱ تا ۵ منعکس می‌کند. میزان رضایت هر پاسخ دهنده با محاسبه مجموع ارزش‌های عددی پاسخ‌های وی به سوالات سی‌گانه پرسشنامه به دست آمده است. در این رضایت تفصیلی با توجه به تعداد ۳۰ سؤال، نمره ۱۵۰ معادل بالاترین حد رضایت و نمره ۹۰ نشانگر رضایت متوسط است. در محاسبه نمرات جنبه‌های گوناگون رضایت شغلی نیز، نمره هر بُعد با توجه به تعداد متغیرهای آن بُعد و از مجموع ارزش‌های عددی متغیرهای مربوطه به دست می‌آید.

علاوه بر این شاخص تفصیلی، رضایت شغلی با پرسیدن تنها یک سؤال کلی نیز سنجیده شده است و از نتایج این شاخص کلی برای اطمینان از صحت شاخص تفصیلی و کنترل آن استفاده شده است که به این ترتیب در مرحله تحلیل داده‌ها با تعیین اعتبار همگرا^{۱۳}، ابزار اندازه‌گیری از نظر اعتبار سازه‌ای^{۱۴} نیز کنترل می‌شود. توزیع پرسشنامه به جز ۲ مورد در سال پستی، در بقیه موارد به صورت حضوری انجام شده است و برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری spss استفاده شد.

10. Face Validity
11. Content Validity
12. Item _ Total Correlation
13. Convergent Validity
14. Construct Validity

رضایت شغلی کتابداران با استفاده از شاخص کلی نیز محاسبه شد که نتایج حاصل در جدول ۳ منعکس شده است.

جدول ۳. شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت کلی شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها

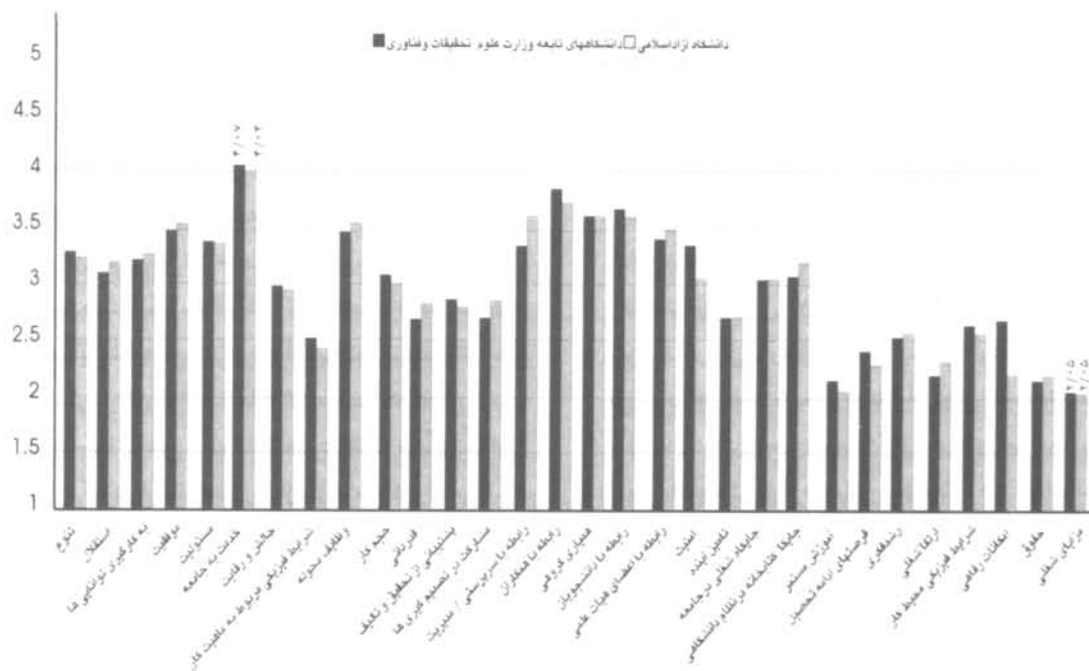
رضایت کلی شغلی دانشگاه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
آزاد اسلامی	۲۰۵	۳/۳۴	۱/۰۲
تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۵۲۲	۳/۲۶	۱/۰۲

میانگین رضایت شغلی کتابداران با استفاده از شاخص کلی در دانشگاه آزاد اسلامی ۳/۳۴ و در دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۳/۲۶ است. برای کسب اطمینان از صحت شاخص تفصیلی رضایت شغلی، ضریب همبستگی شاخص کلی و شاخص تفصیلی برای

جدول ۲. نتایج آزمون اتر مورد مقایسه میانگین رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها

متغیر مورد آزمون	آزمون T	
	P-value	مقدار آماده
رضایت شغلی	۰/۹۰۵	۰/۱۱۹

همان طور که در جدول ۲ آمده است، تفاوت معنی داری میان میانگین های رضایت شغلی ۲ جامعه مورد مقایسه وجود ندارد (۹۰۵ درصد $p=$). با توجه به این نتیجه گیری، فرضیه ۱ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنی دار میان میانگین های رضایت شغلی ۲ جامعه، تأیید نمی شود و در واقع تفاوت اندکی که بین میانگین رضایت شغلی کتابداران در دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مشاهده می شود، معنی دار نیست، ناشی از تصادف است.

نمودار ۱. مقایسه میانگین های متغیر های رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها

رضایت شغلی این پژوهش، از ۱۶ متغیر به بالا، رضایتی بالاتر از حد متوسط و از ۱۴ متغیر به پایین، رضایتی پایین تر از حد متوسط دارند (متوسط میانگین برای هر متغیر = ۳).

بیشترین میانگین رضایت شغلی در کتابداران کتابخانه‌های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و نیز دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها مربوط به متغیر خدمت به جامعه است (دانشگاه آزاد اسلامی با میانگین ۴/۰۴ و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با میانگین ۴/۰۷). پس از متغیر خدمت به جامعه، بیشترین میانگین رضایت شغلی در هر ۲ جامعه پژوهش مربوط به متغیر رابطه با همکاران است (۳/۷۷ در دانشگاه آزاد اسلامی و ۳/۸۷ در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری). متغیری که از نظر رضایت شغلی در مرتبه سوم قرار دارد، در دانشگاه آزاد اسلامی همیاری گروهی (با میانگین ۳/۶۴) و در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، متغیر رابطه با دانشجویان (با میانگین ۳/۶۸) است. کمترین میانگین رضایت شغلی در هر ۲ جامعه پژوهش مربوط به متغیر مزایای شغلی است (۲/۰۵). پس از متغیر مزایای شغلی، در دانشگاه آزاد اسلامی کمترین میانگین‌ها به ترتیب مربوط به متغیرهای زیر است:

آموزش مستمر (۲/۰۷)، ۲ متغیر امکانات رفاهی و حقوق (۲/۲۱)، فرصت‌های ادامه تحصیل (۲/۳۱) و ارتقاء شغلی (۲/۳۳).

در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری کمترین میانگین‌ها پس از متغیر مزایای شغلی به متغیرهای زیر مربوط می‌شود: حقوق (۲/۱۶)، آموزش مستمر (۲/۱۷)، ارتقاء شغلی (۲/۲۲) و فرصت‌های ادامه تحصیل (۲/۴۳).

محاسبه ابعاد رضایت شغلی نیز نتایجی را حاصل کرد که در جدول‌های ۶.۱ منعکس شده است.

همه جامعه پژوهش محاسبه شد که نتایج حاصل همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، حاکی از وجود همبستگی مثبت بین این ۲ شاخص است ($p=0/000$).

جدول ۴. ضریب همبستگی رضایت کلی شغلی کتابداران با رضایت شغلی (شاخص تفصیلی)

متغیرهای مورد آزمون	همبستگی پیرسون	P_value
رضایت کلی شغلی (شاخص کلی)	-	-
رضایت شغلی (شاخص تفصیلی)	۰/۵۷۴	۰/۰۰۰

به منظور مقایسه میانگین رضایت کلی شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها نیز از آزمون t استفاده شد که یافته‌های حاصل در جدول ۵ منعکس شده است. نتایج آزمون نشان داد که مقایسه میانگین‌های رضایت شغلی ۲ جامعه پژوهش با استفاده از شاخص کلی نیز نشانگر تفاوت معنی‌داری بین این ۲ جامعه نیست ($p=0/323$).

جدول ۵. نتایج آزمون t در مورد مقایسه میانگین رضایت کلی شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها

منغیر مورد آزمون	آزمون T	
	مقدار آماده	P-value
رضایت شغلی	۰/۹۱۸	۰/۳۲۳
		درجه آزادی ۷۲۵

رضایت شغلی کتابداران برحسب هر یک از متغیرها نیز محاسبه شده است و چنان‌که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود کتابداران دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از بین ۳۰ متغیر

جدول ۶. شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی و واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب بُعد ماهیت کار.

بُعد	ردیف	رضایت		دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
		متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
۱	۱	تنوع	۳/۲۳	۰/۱۰	۳/۲۸	۱/۰۸	
	۲	استقلال	۳/۲۰	۰/۹۲	۳/۰۹	۱/۰۱	
	۳	به کارگیری توانایی ها	۳/۲۶	۱/۰۲	۳/۲۳	۱/۰۶	
	۴	موفقت	۳/۵۵	۰/۹۷	۳/۴۸	۰/۹۴	
	۵	مسئولیت	۳/۳۹	۰/۹۷	۳/۳۹	۱/۰۲	
	۶	خدمت به جامعه	۴/۰۴	۰/۸۴	۴/۰۷	۰/۸۸	
	۷	چالش و رقابت	۲/۹۶	۱/۰۸	۲/۹۹	۱/۱۲	
	۸	شرایط فیزیکی مربوط به ماهیت کار	۲/۴۵	۱/۰۹	۲/۵۲	۱/۱۴	
		کل	۲۶/۰۷	۵/۲۰	۲۶/۰۴	۵/۱۵	

میانگین های رضایت شغلی ۲ جامعه از نظر ماهیت کار تأیید شد.

اطلاعات مندرج در جدول ۷ حاکی از این است که از بُعد سرپرستی. مدیریت میانگین رضایت در دانشگاه آزاد اسلامی اندکی بالاتر از خدمت متوسط و میانگین دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اندکی پایین تر از خدمت متوسط است (متوسط رضایت = ۱۵).

مقایسه میانگین ها (۱۵/۰۷ و ۱۴/۷۶) با استفاده از آزمون t در سطح 0.05 تفاوت معنی داری بین آنها نشان نداد (325) $p=0$ و بر اساس این نتیجه گیری فرضیه سوم پژوهش مبنی

همان طور که در جدول ۶ ملاحظه می شود رضایت شغلی کتابداران دانشگاه آزاد اسلامی از نظر ماهیت کار (۲۶/۰۷) و همچنین رضایت کتابداران دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از این دیدگاه (۲۶/۰۴) بالاتر از حد متوسط است (متوسط رضایت = ۲۴). به منظور مقایسه میانگین های رضایت شغلی از بُعد ماهیت کار در ۲ جامعه از آزمون t در سطح 0.05 استفاده شد که بر اساس یافته های آن تفاوت معنی داری بین ۲ جامعه ملاحظه نشد ($p=0.9444$). به این ترتیب فرضیه دوم پژوهش مبنی بر نبودن تفاوت معنی دار در بین

جدول ۷. شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی و واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب بُعد سرپرستی. مدیریت

بُعد	ردیف	رضایت		دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
		متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
۹	۹	وظایف محوله	۳/۵۵	۰/۹۸	۳/۴۶	۱/۰۵	
	۱۰	حجم کار	۳/۰۲	۰/۹۷	۳/۰۸	۱/۰۳	
	۱۱	قدردانی	۲/۸۳	۱/۳۰	۲/۶۸	۱/۱۷	
	۱۲	پشتیبانی از تحقیق و تالیف	۲/۸۱	۱/۱۱	۲/۸۴	۱/۱۳	
	۱۳	مشارکت در تصمیم گیری ها	۲/۸۵	۱/۱۳	۲/۷۰	۱/۱۷	
			کل	۱۵/۰۷	۳/۸۵	۱۴/۷۶	۳/۷۹

بر وجود تفاوت معنی دار در ۲ جامعه از بُعد سرپرستی - مدیریت تأیید نشد.

پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنی دار بین ۲ جامعه از نظر رضایت از دیدگاه روابط انسانی تأیید نشد. از نظر امنیت شغلی همان طور که در جدول ۹ مندرج است، رضایت کتابداران دانشگاه آزاد اسلامی پایین تر از حد متوسط (۵۷۹) و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بالاتر از حد متوسط (۶۰۷) است (متوسط رضایت = ۶). مقایسه میانگین ها با استفاده از آزمون ۲ در سطح ۰/۰۵ تفاوت معنی داری نشان نداد و فرضیه ۵ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنی دار از نظر

جدول ۸ رضایت کتابداران را از بُعد روابط انسانی نشان می دهد. میانگین رضایت از این بُعد در دانشگاه آزاد اسلامی (۱۷۱۷) و در دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۷۹۵) از حد متوسط بالاتر است (متوسط رضایت = ۱۵). نتایج آزمون ۴ در سطح ۰/۰۵ در مورد مقایسه میانگین از نظر روابط انسانی در ۲ جامعه بیانگر تفاوت معنی داری نبود ($p=0/421$) و فرضیه چهارم

جدول ۸ شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب روابط انسانی

بعد	ردیف	رضایت متغیر	دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
	۱۴	رابطه با سرپرستی - مدیریت	۳/۶۳	۰/۹۹	۳/۳۴	۱/۱۳
	۱۵	رابطه با همکاران	۳/۷۷	۰/۹۱	۳/۸۷	۰/۹۲
	۱۶	همیاری گروهی	۳/۶۴	۰/۱۰	۳/۶۴	۱/۰۲
	۱۷	رابطه با دانشجویان	۳/۶۳	۰/۸۳	۳/۶۸	۰/۹۰
	۱۸	رابطه با اعضای هیات علمی	۳/۵۲	۱/۰۲	۳/۴۲	۱/۰۸
		کل	۱۸/۱۷	۳/۳۰	۱۷/۹۵	۳/۳۸

جدول ۹ شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب امنیت شغلی

بعد	ردیف	رضایت متغیر	دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
	۱۹	امنیت	۳/۰۷	۱/۲۶	۳/۳۵	۱/۲۶
	۲۰	تأمین آینده	۲/۷۳	۱/۰۲	۲/۷۲	۱/۱۰
		کل	۵/۷۹	۱/۹۸	۶/۰۷	۱/۹۵

جدول ۱۰ شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب موقعیت اجتماعی

بعد	ردیف	رضایت متغیر	دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
	۱۹	جایگاه شغل در جامعه	۳/۰۵	۱/۰۵	۳/۰۶	۱/۱۴
	۲۰	جایگاه کتابخانه در نظام دانشگاهی	۲/۲۱	۱/۱۵	۲/۰۸	۱/۱۳
		کل	۶/۲۶	۱/۸۷	۶/۱۴	۱/۹۲

بعد امنیت شغلی نیز در ۲ جامعه، مورد تأیید واقع نشد. ($p=0/438$)

رضایت از موقعیت اجتماعی با توجه به آنچه در جدول ۱۰ منعکس شده، در هر ۲ جامعه مورد مقایسه از خدمتوسط بالاتر است (۶/۲۶) در دانشگاه آزاد اسلامی و ۶/۱۴ در دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ (متوسط رضایت = ۶). بر اساس نتایج آزمون t در سطح ۰/۰۵ تفاوت میان میانگین های رضایت شغلی از دیدگاه موقعیت اجتماعی در ۲ جامعه معنی دار نبود ($p=0/438$) و به این ترتیب فرضیه ۶ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنی دار میان میانگین رضایت از موقعیت اجتماعی در ۲ جامعه تأیید نشد.

پایین تر از خدمتوسط است. (۹۳۰) میانگین کتابداران دانشگاه آزاد اسلامی و ۹۳۸ میانگین کتابداران دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛

(متوسط رضایت = ۱۲). میانگین های رضایت در ۲ جامعه از نظر پیشرفت علمی و سازمانی بر اساس نتایج آزمون t در سطح ۰/۰۵ تفاوت معنی داری نداشت (۸۷۹/۷۷۹) و فرضیه شماره ۷ پژوهش نیز مبنی بر وجود تفاوت معنی دار میان میانگین های پیشرفت علمی و سازمانی در ۲ جامعه تأیید نشد.

رضایت از شرایط فیزیکی و رفاهی همان طور که در جدول ۱۲ ملاحظه می شود، در دانشگاه آزاد اسلامی با میانگین ۴/۷۹ و در دانشگاه های تابعه وزارت علوم،

جدول ۱۱. شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب بعد پیشرفت علمی و سازمانی

ردیف	رضایت	دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۲۳	آموزش مستمر	۲/۰۷	۱/۰۸	۲/۱۷	۱/۰۳
۲۴	فرصت های ادامه تحصیل	۲/۳۱	۱/۱۷	۲/۴۳	۱/۱۷
۲۵	رشد فکری	۲/۶۰	۱/۱۳	۲/۵۶	۱/۱۱
۲۶	ارتقا شغلی	۲/۳۳	۱/۰۳	۲/۲۲	۱/۰۶
	کل	۹/۳۰	۳/۵۴	۹/۸۳	۳/۳۰

پیشرفت علمی و سازمانی بعد دیگری از رضایت شغلی است که در این پژوهش بررسی شد. یافته های حاصل که در جدول ۱۱ آمده است، نشان می دهد که رضایت کتابداران از نظر پیشرفت علمی و سازمانی

تحقیقات و فناوری با میانگین ۵/۳۳ پایین تر از خدمتوسط قرار دارد (متوسط رضایت = ۶). مقایسه میانگین ها در ۲ جامعه با استفاده از آزمون t در سطح ۰/۰۵ نشانگر وجود تفاوت معنی دار بود ($p=0/000$). بر همین اساس، فرضیه

جدول ۱۲. شاخص های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان ها بر حسب شرایط فیزیکی و رفاهی

ردیف	رضایت	دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۲۷	شرایط فیزیکی محیط کار	۲/۵۹	۱/۰۳	۲/۶۴	۱/۱۳
۲۸	امکانات رفاهی	۲/۲۱	۱/۰۸	۲/۶۹	۱/۰۸
	کل	۴/۷۹	۱/۸۰	۵/۳۳	۱/۸۶

از شغل کتابدارای رضایت دارند. با توجه به این یافته‌ها، به نظری می‌رسد که شغل کتابداری در هر ۲ جامعه پژوهش از شرایط تقریباً یکسانی برخوردار است و نحوه اداره کتابخانه‌ها و امکانات و شرایط موجود در ۲ مجموعه دانشگاهی، احتمالاً به دلیل مشابهت، در مجموع تفاوت چندانی در رضایت شغلی کتابداران ایجاد نمی‌کنند. در

۸ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنی‌دار میان میانگین رضایت شغلی ۲ جامعه از بُعد شرایط فیزیکی و رفاهی تأیید شد؛ به این معنی که رضایت شغلی کتابداران در دانشگاه آزاد از بُعد شرایط فیزیکی و رفاهی به نحو معنی‌داری کمتر از دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.

جدول ۱۳. شاخص‌های میانگین و انحراف معیار رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استان‌ها از دیدگاه جبران مادی خدمات

بُعد	ردیف	رضایت		دانشگاه آزاد اسلامی	
		متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانگین
۲۹	حقوق		۲/۲۱	۰/۹۲	۲/۱۶
		انحراف معیار			۰/۹۰
۳۰	مزایای شغلی		۲/۰۵	۰/۹۸	۲/۰۵
		انحراف معیار			۰/۹۷
	کل		۴/۲۶	۱/۷۰	۴/۲۱

اینجا توجه به این نکته ضروری است که رضایت نزدیک به متوسط در جامعه کتابداران دانشگاهی ایران در مقایسه با نتایج پژوهش‌های مربوط به رضایت شغلی در کشورهای

میزان رضایت کتابداران از نظر جبران مادی خدمات نیز بر اساس اطلاعات مندرج در جدول ۱۰ در هر ۲ جامعه مورد مقایسه از حد متوسط پایین‌تر است (میانگین ۴/۲۶ در دانشگاه آزاد اسلامی و ۴/۲۱ در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری)؛ (متوسط رضایت = ۶). مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون t در سطح ۰/۰۵ تفاوت معنی‌داری را نشان نداد ($p=0/718$) و فرضیه ۹ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنی‌داری بین میانگین‌های رضایت شغلی ۲ جامعه از بُعد جبران مادی خدمات تأیید نشد.

بحث و نتیجه‌گیری

رضایت شغلی کتابداران در دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به ترتیب با میانگین‌های ۸۹۷۷۳ و ۸۹۷۸۸ بسیار نزدیک به یکدیگر و از حد متوسط (۹۰) اندکی پایین‌تر است و تفاوت معنی‌داری بین رضایت شغلی ۲ جامعه وجود ندارد. به این ترتیب ملاحظه می‌شود که این ۲ گروه کتابداران به رغم اشتغال در ۲ نظام دانشگاهی متفاوت، به یک میزان

باتوجه به اینکه در پژوهش‌های مشابه که در سطح ملی در برخی کشورها مثل کانادا و ایالات متحده انجام گرفته، رضایت شغلی کتابداران بالاتر از حد متوسط است، نتایج پژوهش حاضر نشانگر نارضایتی نسبی کتابداران از شغل و حرفه خویش است.

دیگر، درصد نسبتاً پایینی را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه در پژوهش‌های مشابهی که در سطح ملی در برخی

پژوهش‌های بیشتری دارد، فضای حاکم بر کتابخانه‌ها از همدلی و صمیمیت کافی برخوردار است که این جو

اصولاً این دیدگاه یعنی کار را خدمت به جامعه تلقی کردن، در جوامعی وجود دارد که کارکنان دارای تفکر نظام یافته هستند و سازمان یا محل کار خود را جزئی از همه نظام اجتماعی می‌پندارند و نفع خود را در نفع جامعه می‌بینند و به این ترتیب هزینه کار گروهی و احساس تعلق و تعهد نسبت به سازمان در آنها فراهم می‌شود.

مطلوب سازمانی و آرامش حاصل از فقدان تنش‌های بین افرادی تواند ظرفیت بالقوه ارائه خدمات بهتر را افزایش دهد. متغیری که در هر ۲ جامعه پژوهش کمترین رضایت را موجب شده، متغیر مزایای شغلی است (بامیانگین ۰/۵/۲). این امر که مزایای شغلی حتی بیش از حقوق دریافتی موجب نارضایتی بوده، این تصور را پیش می‌آورد که احتمالاً علاوه بر ناکافی بودن این دریافتی‌ها، نحوه توزیع آنها نیز در برخی موارد ناعادلانه، تلقی می‌شود. همان‌طور که در بخش یافته‌های پژوهش اشاره شد، در هر ۲ جامعه مورد مقایسه، کتابداران از ۱۴ متغیر، رضایتی کمتر از خدمت‌موسط داشتند (متغیرهای مزایای شغلی، آموزش مستمر، حقوق، ارتقا، فرصت‌های ادامه تحصیل، شرایط

کشورها مثل کانادا (۳۱:۱۷-۴۷) و ایالات متحده (۱۳:۲۵۵-۲۶۹) انجام گرفته، رضایت شغلی کتابداران بالاتر از خدمت‌موسط بوده است، نتایج پژوهش حاضر نشانگر نارضایتی نسبی کتابداران از شغل و حرفه خویش است. در بررسی متغیرهای رضایت شغلی ملاحظه شد که متغیر خدمت به جامعه به اعتقاد کتابداران هر ۲ مجموعه دانشگاهی راضی‌کننده‌ترین جنبه حرفه کتابداری است (با میانگین ۴/۰۴ در دانشگاه آزاد اسلامی و ۴/۰۷ در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری). اصولاً این دیدگاه یعنی کار را خدمت به جامعه تلقی کردن، در جوامعی وجود دارد که کارکنان دارای تفکر نظام یافته هستند و سازمان یا محل کار خود را جزئی از همه نظام اجتماعی می‌پندارند و نفع خود را در نفع جامعه می‌بینند و به این ترتیب زمینه کار گروهی و احساس تعلق و تعهد نسبت به سازمان در آنها فراهم می‌شود. (۱۶۸:۶). با توجه به این امر به نظر می‌رسد که کتابداران مورد مطالعه از چنین ظرفیتی برای نگرش نظام یافته در سازمان برخوردار هستند؛ هر چند ممکن است نارضایتی از سایر جنبه‌های شغلی مانع به فعل رسیدن این ظرفیت بالقوه شود. این نگرش نسبت به حرفه و آن را خدمت به جامعه تلقی کردن می‌تواند موجب ایجاد یکپارچگی و انسجام در سازمان شود و مدیران را در اعمال مدیریت نظام‌مند و در نهایت سازمان را در جهت تحقق اهداف نظام بزرگ‌تر یعنی جامعه یاری کند.

پس از متغیر خدمت به جامعه آنچه بیشترین رضایت را در کتابداران موجب می‌شود، متغیرهای مربوط به ارتباطات بین فردی در سازمان است. این رضایت بالا که مغایر با یافته‌های برخی پژوهش‌ها در کشورهای مثل هندوستان (۱۶:۸۴-۹۲) و نیجریه (۷:۲۴-۳۷) است و با یافته‌های پژوهش‌های انجام شده در کشورهای توسعه یافته مانند ایالات متحده و کانادا همخوانی دارد، نشان می‌دهد که در کشور ما به دلایلی که بررسی آن نیاز به

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۶) اندکی پایین تر از متوسط است (رضایت متوسط = ۱۵). و تفاوت معنی داری بین این دو میانگین وجود نداشت. به این ترتیب ملاحظه می شود که نحوه اداره کتابخانه از دیدگاه کتابداران در ۲ جامعه مورد مقایسه با یکدیگر مشابه بود و میزان رضایت از این بعد تقریباً در حد متوسط است. احتمالاً در صورت توجه بیشتر مدیریت ها به قدردانی از کتابداران، پشتیبانی بیشتر از پژوهش ها و تألیفات آنها و نیز با مشارکت دادن آنها در تصمیم گیری های مربوط به اداره امور کتابخانه، رضایت کتابداران از بعد سرپرستی مدیریت افزایش خواهد یافت (میانگین ۳ متغیر یاد شده در میان متغیرهای تشکیل دهنده بعد سرپرستی مدیریت از حد متوسط پایین تر است).

از نظر بعد روابط انسانی، کتابداران در هر ۲ جامعه پژوهش رضایتی بالاتر از حد متوسط داشتند و تفاوت معنی داری میان این ۲ جامعه از نظر رضایت از روابط انسانی وجود نداشت و چنان که در بررسی متغیرهای رضایت شغلی اشاره شد، رضایت از روابط انسانی می تواند محیط را برای ارائه بهتر خدمات، مساعدتر نماید. بررسی رضایت کتابداران از دیدگاه امنیت شغلی حاکی از رضایت زیر متوسط در دانشگاه آزاد اسلامی و رضایت اندکی بالاتر از متوسط در دانشگاه های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است که براساس یافته های پژوهش، تفاوت موجود در ۲ جامعه معنی دار نیست. توجه به میانگین های رضایت شغلی ۲ جامعه پژوهش از نظر امنیت شغلی نشان می دهد که کتابداران در شغل خود احساس ثبات و امنیت کافی نمی کنند و از امکانات تأمین آینده خود نیز به اندازه کافی رضایت ندارند. این یافته ها توجه مدیریت ها را به انجام اقدامات برای بهبود شرایط کاری از نظر امنیت شغلی جلب می کند، زیرا بدون احساس امنیت در کار، انتظار عملکرد مطلوب، واقع بینانه نخواهد بود. رضایت کتابداران از

فیزیکی مربوط به ماهیت کار، امکانات رفاهی، رشد فکری، شرایط فیزیکی محیط کار، تأمین آینده، قدردانی، مشارکت در تصمیم گیری، پشتیبانی از تحقیق و تألیف، و چالش و رقابت). این نارضایتی ها به تبع اثرات منفی که در رضایت شغلی کارکنان دارند، در احساس تعلق به سازمان و نگرش نظام مند نیز اثر منفی دارند و مانعی بر سر راه یکپارچگی و انسجام سازمان هستند.

در بررسی ابعاد گوناگون رضایت شغلی مشاهده شد که رضایت از بعد ماهیت کار در هر ۲ جامعه پژوهش بالاتر از حد متوسط است و تفاوت معنی داری بین میانگین ۲ جامعه وجود ندارد. از آنجا که متغیرهای تشکیل دهنده

شغل کتابداران ذاتاً شغلی

**راضی کننده محسوب می شود
و اگر عوامل بیرونی و وابسته
به محیط نیز مساعد باشند،
شاغلان این حرفه می توانند
رضایت بالایی از شغل خود
داشته باشند.**

ماهیت کار از ویژگی های درونی حرفه است. و از شرایط بیرونی تأثیر کمتری می پذیرد، نبودن تفاوت معنی دار از این نظر در بین کتابداران، مورد انتظار بود. میانگین بالاتر از متوسط در رابطه با ماهیت کار حاکی از این است که شغل کتابداران ذاتاً شغلی راضی کننده محسوب می شود و اگر عوامل بیرونی و وابسته به محیط نیز مساعد باشند، شاغلان این حرفه می توانند رضایت بالایی از شغل خود کسب کنند. از نظر بعد سرپرستی، مدیریت چنان که اشاره شد میانگین رضایت کتابداران در دانشگاه آزاد اسلامی (۱۵/۰۷) اندکی بالاتر از متوسط و در دانشگاه های تابعه

موقعیت اجتماعی در هر ۲ جامعه مورد مقایسه از حد متوسط، اندکی بالاتر برآورد شد و تفاوت موجود بین رضایت شغلی ۲ جامعه از دیدگاه موقعیت اجتماعی معنی دار نبود. با این یافته‌ها ملاحظه می‌شود، برخلاف تصور شایعی که در بین کتابداران وجود دارد، رضایت از شأن و منزلت حرفه کتابداری در اجتماع از حد متوسط بالاتر است. به نظر می‌رسد با بالاتر رفتن سطح تحصیلات

علاقه‌مندی کتابداران به پیشرفت علمی و ارتقاء سطح اندیشه و دانش، نشانگر ظرفیت بالقوه این گروه از شاغلان برای بالابردن اطلاعات حرفه‌ای و تخصص است. در صورت توجه مسئولان به این امر و فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای رشد فکری کتابداران، در کنار ارتقاء سطح تخصص و دانش کتابداران، رضایت شغلی آنها نیز افزایش خواهد یافت. رضایت شغلی کتابداران هر ۲ جامعه مورد مقایسه از دیدگاه شرایط فیزیکی و رفاهی پایین‌تر از حد متوسط بود و در عین حال تفاوت معنی داری از این نظر در ۲ جامعه ملاحظه شد؛ به این معنی که نارضایتی کتابداران در دانشگاه آزاد اسلامی از شرایط فیزیکی و رفاهی به نحو معنی داری بیش از کتابداران دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. یافته‌های حاصل از بررسی شرایط فیزیکی و رفاهی با آشکار کردن نارضایتی کتابداران از این بُعد، کاستی‌های کتابخانه‌ها را از نظر امکانات رفاهی مانند مهد کودک و جز آن و نیز نامساعد بودن شرایط فیزیکی محیط کار از نظر نور، تهویه و تجهیزات بهداشتی و جز آن نشان می‌دهد. بدیهی است که با اندکی توجه از سوی مسئولان امکان بهبود این شرایط و کاستن از نارضایتی کتابداران وجود دارد. آخرین بُعد رضایت شغلی که در این پژوهش بررسی شد. بُعد جبران مادی خدمات بود که از این لحاظ نیز میانگین رضایت در هر ۲ جامعه پژوهش پایین‌تر از حد متوسط برآورد گردید و این نارضایتی در ۲ جامعه تفاوت معنی داری نداشت. این یافته‌ها البته در پژوهش‌های کتابداری امر تازه‌ای نیست و پژوهش‌های دیگر در ایران و در خارج از کشور، نارضایتی کتابداران از

فرصت‌های ادامه تحصیل، ارتقاء شغلی و رشد فکری است که رضایت کتابداران از این متغیرها اندک است. در ۲ جامعه پژوهش از این نظر تفاوت معنی داری مشاهده نشد. عدم رضایت از پیشرفت سازمانی در برخی دیگر از پژوهش‌های رضایت شغلی ملاحظه شده است (۲۱؛۳). اما علاقه‌مندی کتابداران به پیشرفت علمی و ارتقاء سطح اندیشه و دانش، نشانگر ظرفیت بالقوه این گروه از شاغلان برای بالابردن اطلاعات حرفه‌ای و تخصص است. در صورت توجه مسئولان به این امر و فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای رشد فکری کتابداران، در کنار ارتقاء سطح تخصص و دانش کتابداران، رضایت شغلی آنها نیز افزایش خواهد یافت. رضایت شغلی کتابداران هر ۲ جامعه مورد مقایسه از دیدگاه شرایط فیزیکی و رفاهی پایین‌تر از حد متوسط بود و در عین حال تفاوت معنی داری از این نظر در ۲ جامعه ملاحظه شد؛ به این معنی که نارضایتی کتابداران در دانشگاه آزاد اسلامی از شرایط فیزیکی و رفاهی به نحو معنی داری بیش از کتابداران دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. یافته‌های حاصل از بررسی شرایط فیزیکی و رفاهی با آشکار کردن نارضایتی کتابداران از این بُعد، کاستی‌های کتابخانه‌ها را از نظر امکانات رفاهی مانند مهد کودک و جز آن و نیز نامساعد بودن شرایط فیزیکی محیط کار از نظر نور، تهویه و تجهیزات بهداشتی و جز آن نشان می‌دهد. بدیهی است که با اندکی توجه از سوی مسئولان امکان بهبود این شرایط و کاستن از نارضایتی کتابداران وجود دارد. آخرین بُعد رضایت شغلی که در این پژوهش بررسی شد. بُعد جبران مادی خدمات بود که از این لحاظ نیز میانگین رضایت در هر ۲ جامعه پژوهش پایین‌تر از حد متوسط برآورد گردید و این نارضایتی در ۲ جامعه تفاوت معنی داری نداشت. این یافته‌ها البته در پژوهش‌های کتابداری امر تازه‌ای نیست و پژوهش‌های دیگر در ایران و در خارج از کشور، نارضایتی کتابداران از

و تخصص کتابداران، جایگاه کتابخانه و حرفه کتابداری نیز در سازمان‌های متبوع و در جامعه و در نزد عامه مردم، ارتقاء یابد؛ با این حال در این زمینه نیز، هنوز جای پیشرفت، بسیار است.

از نظر پیشرفت علمی و سازمانی، رضایت شغلی کتابداران در هر ۲ جامعه پژوهش پایین‌تر از حد متوسط بود. این نارضایتی مربوط به متغیرهای آموزش مستمر،

حقوق و درآمد خود را آشکار کرده اند (۱۲۱:۸-۱۲۸:۱:۵).
نتایج پژوهش حاضر، بار دیگر توجه مسئولان را به
اهمیت تأمین مادی کتابداران جلب می کند.

با توجه به مجموعه یافته ها و به رغم نارضایتی نسبی
کتابداران از شغل و حرفه خویش، از نتایج پژوهش حاضر
چنین برمی آید که حرفه کتابداری به استناد میانگین بالای
رضایت از نظر ماهیت کار به لحاظ ماهیت حرفه ای
راضی کننده است و متغیرهای ذاتی و درونی حرفه و
روابط انسانی جاری در آن از عوامل رضایت کتابداران
محسوب می شوند. این نتیجه گیری حاوی نکاتی مثبت
است که با استناد به آن می توان با بذل توجه لازم به برخی
متغیرهای ناراضی کننده که جزء ذاتی حرفه کتابداری
نیستند و به همین دلیل ایجاد تغییر و بهبود شرایط آنها نیز
از پیچیدگی کمتری برخوردار است، دگرگونی مثبتی در
رضایت شغلی کتابداران ایجاد کرد. در واقع با توجه به
این زمینه و ایجاد بستر مناسب، آنچه باید مورد توجه
مسئولان ۲ مجموعه دانشگاهی، معاونت های پژوهشی
و نیز مسئولان کتابخانه ها قرار گیرد، اهتمام ویژه به بهبود
شرایط در زمینه متغیرهایی است که نارضایتی کتابداران
را موجب می شوند. بر همین اساس و با توجه به یافته های
پژوهش حاضر پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می شود:

پیشنهادها

- بازنگری در کمیت و کیفیت پرداخت مزایای شغلی
به گونه ای که دست کم این دریافتی ها از دیدگاه
کتابداران نسبتاً عادلانه ارزیابی شود؛

- توجه جدی به ایجاد امکانات لازم برای ارتقاء
سطح علمی کتابداران از طریق برگزاری دوره های
بازآموزی، همایش های تخصصی، کارگاه های آموزشی
و نیز فراهم آوردن فرصت های مناسب برای ادامه

تحصیل کتابداران و یادست کم تسهیل شرایط کاری در
مدت تحصیل آنان.

- بررسی امکان ایجاد تغییرات لازم در ساختار
سازمانی کتابخانه ها، به گونه ای که تبدیل وضعیت
استخدامی کارکنان روزمزد و قراردادی به وضعیت
رسمی امکان پذیر شود. به نظر می رسد نارضایتی
کتابداران از عدم ارتقاء شغلی و پیشرفت سازمانی و نیز
نگرانی آنها از تأمین آینده و امنیت شغلی نیز در صورت
این اقدامات تا اندازه ای کاهش یابد؛

- بهبود شرایط فیزیکی محیط کار و امکانات رفاهی
کتابخانه ها در هر ۲ مجموعه دانشگاهی به ویژه در
دانشگاه آزاد اسلامی؛

- توجه سرپرستان و مدیران کتابخانه ها به قدردانی
عملی از کتابداران در صورت انجام شایسته وظایف
کاری و استفاده از ابزارهای مناسب تشویقی،

- پشتیبانی از پژوهش در کتابخانه ها و فراهم آوردن
امکانات لازم برای اجرای طرح های تحقیقاتی به نحوی
که مجری این طرح ها کتابداران علاقه مند به زمینه های
پژوهشی باشند و همچنین پشتیبانی از ترجمه و تألیف
متون تخصصی کتابداران توسط کتابداران و ایجاد محیط
چالش و رقابت علمی در کتابخانه ها. بدیهی است
افزایش فعالیت های علمی و پژوهشی کتابداران، علاوه
بر ایجاد پویایی علمی در کتابخانه ها می تواند اثرات مثبتی
در ارتقاء منزلت حرفه کتابداری و جایگاه کتابداران در
سازمان های متبوع آنها و در همه جامعه داشته باشد و این
امر طبیعتاً در رضایت شغلی آنها نیز بی تأثیر نخواهد بود؛

- مشارکت دادن کتابداران در تصمیم گیری های
مربوط به اداره امور کتابخانه، از طریق تشکیل کمیته ها
و شوراهای تخصصی و عمومی و نظارت جدی بر
برگزاری مرتب شوراها و استفاده عملی از نظرات
کتابداران در تصمیم گیری های مختلف؛

به نظر می رسد تحقق این امر، نتایج سودمندی برای

کتابخانه‌ها به همراه داشته باشد و ارج نهادن به تخصص و تجارب کتابداران و مشارکت دادن آنها در تصمیم‌گیری‌ها می‌تواند با ایجاد فضای امیدواری و اعتماد در محیط کتابخانه دلایل علاقه‌مندی بیشتر کتابداران را به کسب تخصص بیشتر و ارائه خدمات بهتر فراهم آورد. کوتاه اینکه، این گونه اقدامات مدیریتی نهایتاً در کسب ارزش و منزلتی که کتابخانه و کتابداران شایسته آن هستند، بی‌تأثیر نخواهد بود.

هاخذ

۱. باقری، فاطمه. "بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های تخصصی و دانشگاهی (دولتی) شهرستان کرج". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.

۲. دری منش، مهناز. "بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های تخصصی شهر تهران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.

۳. زارعی، هاجر. "بررسی عوامل انگیزشی و بهداشتی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی براساس تئوری ۲ عامله هرزبرگ". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، ۱۳۷۶.

۴. کایا، ابرو. "رضایت شغلی کتابداران کشورهای در حال توسعه". ترجمه اسدالله آزاد در گزیده مقالات ایفلا (ترکیه: ۲۰-۲۶ اوت ۱۹۹۵)، زیر نظر عباس حری، به همت تاج‌الملوک ارجمند. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۵، ص. ۹-۱۹.

۵. محمدزاده، فرید. "بررسی میزان رضایت شغلی نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌های تابعه دانشگاه‌های

علوم پزشکی تهران، شهیدبهشتی و ایران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران.

۶. مهدوی، محمدنقی. "تکنولوژی اطلاعات و اطلاعات تکنولوژی". تهران: نشر چاپار ۱۳۷۹.

7. Aguolu, C.C. "Staffing in Nigerian University Libraries". *Herald of Library Science*. Vol.22, No.1-2 (1990): 24-37.

8. Alemna, A.A. "Characteristics and Careers of Past Post-Graduate Diploma Students of the Department of Library and Archival Studies, University of Ghana, Legon, 1981/82- 1987/88".

Education for Information, Vol.9, No.2 (1991):121-128.

9. Bengston, Dale susan; Shields, Dorothy. "A Test of Marchant's Predictive Formulas Involving Job Satisfaction". *The Journal of Academic Librarianship*, Vol.11, No.2 (1985): 88-92.

10. D'Elia, George P. "The Determinants of Job Satisfaction Among Begining Librarians". *Library Quarterly*, Vol.49, No.3 (1979): 288-309.

11. Etuk, Mfon E. "Job Attitudes of Junior Staff in Nigerian University Library: Calabar". *Junior of Library and Documentation*, Vol.36, No. 1-2 (1989): 41-47.

12. Fitch, Donna K. "Job Satisfaction Among Library Support Staff in Alabama Academic Libraries". *College & Research Libraries*, Vol.51, No.4 (July 1990): 313-320.

13. Horenstein, Bonnie. "Job Satisfaction of Academic Librarians: An Examination of the Relationships Between Satisfaction, Faculty Status, and

Participation". *College & Research Libraries*, Vol. 54, No.3 (1993): 255-269.

14. Kazlauskas, Diane Welch. "Leadership Practices and Employee Job Satisfaction in the Academic Libraries of the State University System of Florida". *EDD Dissertation*. The University of Florida.

15. Kreitz, Patricia A.; Ogden, Annegret. "Job Responsibilities and Job Satisfaction at the University of California Libraries". *College & Research Libraries*, Vol. 51, No.4 (1990): 297-312.

16. Lahiri, Ramansu. "The Human Side of the Library: Profile of Manipur". *Annals of Library Science and Documentation*, Vol.35, No.2 (1988): 84-92.

17. Lekie, Gloria J.; Brett, Jim. "Job Satisfaction of Canadian University Libraries: A National Survey". *College & Research Libraries*, Vol.58, No.1 (1997): 31-47.

18. Mc Cormic; Tiffan, J. *Industrial Psychology*. New Jersey: prentice-Hall, 1974.

19. Nkereuwen, Edet E. "The Correlation Between Job Satisfaction, Job Attitudes and Work Behaviour Among the Staff in Academic Libraries in Nigeria". *Information Services & Use*. Vol. 12, No. 3 (1992): 253-261.

20. Nzotta, Briggs C. "A Comparative Study of the Job Satisfaction of Nigerian Librarians". *International Library Review*, No.19 (1987): 161-173.

21. Phornsuan, Saangsri. "The Influences of Socio - Economic Background, Education and the Appraisal of Librarianship in Choosing Librarianship as a Career by Academic Librarians in Thailand".

Doctoral Dissertation, the University of Pittsburg, 1982.

22. Rodriguez, Ketty. "Job Characteristics, Motivation and Job Satisfaction of Academic Catalogers: A Diagnostic Approach (Academic Libraries)". Doctoral Dissertation, Indiana University, 1991.

23. Siggins, Jack A. "Job Satisfaction and Performance in a Changing Environment". *Library Trends*. Vol. 41, No.2 (1992): 299-315.

24. Swadison, Neena. "Job Satisfaction of University Librarians in Thailand: An Analysis of Selected Factors with a Focus on Superior- Subordinate Relations". Doctoral Dissertation. Ohio University, 1989.

تاریخ دریافت: ۸۰/۸/۱۶